א טאג אין וועלכן מען פראַוועט אַ גשמיות׳דיקע סעודה, מיט עסן און טרינקען, ביז צו „לבסומי כו׳ עד דלא ידע״ [23], און בשעת מעשה, אין דעם „לא ידע״, איז ביי דעם אידן אָפּגעלייגט, אַז „ארור המן״ און „ברוך מרדכי״, די ענינים פון רע (המן) זיינען ביי אים „ארור״, אָפּגעפּרעגט, און די ענינים פון טוב (מרדכי) זיינען ביי אים „ברוך״. ווארום וויבאַלד אַז זיין פאַרבונד מיטן אויבערשטן איז ניט קיין דבר נוסף אין אים, נאָר דאָס איז זיין גאַנצער מהות, דערפאַר דערהערט ער — ניט נאָר מצד ידיעה אין שכל נאָר אפילו בשעת אַז „לא ידע״ — מצד זיין מהות, אַז „ארור המן״ און „ברוך מרדכי״.

(משיחות פורים תשי״ט)

תשא

א. אויף דעם פסוק: „זה יתנו וגו׳ מחצית השקל״, שטייט אין ירושלמי און אין מדרש [1]: „כמין מטבע של אש הוציא הקדוש ברוך הוא מתחת כסא כבודו והראהו למשה ואמר לו וכו׳ כזה יתנו״ (ווי אַ מין מטבע פון פייער האָט דער אויבערשטער אַרויס־גענומען פון אונטערן כסא הכבוד און די מטבע באַוויזן צו משה׳ן און אים געזאָגט: אַזאַ מטבע ווי די, זאָלן אידן געבן פאַר מחצית השקל). און תוספות [2] איז מבאר, אַז דאָס וואָס דער אויי־בערשטער האָט משה׳ן באַוויזן אַ „מטבע של אש״, איז עס ניט ווייל ס׳איז אים געווען שווער צו פאַרשטיין וואָס עס מיינט מחצית השקל, נאָר ער האָט זיך געוואונדערט: ווי אַזוי קען דער מענטש געבן „כופר״, אויסלייזונג (דורך מחצית השקל) פאַר זיין נפש? ווי דער מדרש זאָגט דאָרטן: מי יוכל ליתן כופר נפשו, „עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו״ [3] ועדיין אינו מגיע וכו׳ (אַז אַלץ וואָס אַ מענטש פאַרמאָגט גיט ער אַוועק פאַרן נפש — און ס׳איז נאָך אַלץ ניט גענוג). אַלס ענטפער אויף דעם האָט אים דער אויבערשטער געוויזן אַ „מטבע של אש״.

הגם אַז דער ענין פון קרבנות — וואָס זיי זיינען דאָך אויך אַ כפרה אויף חטאים — איז געזאָגט געוואָרן נאָך פאַר דעם ציווי פון מחצית השקל: באַלד נאָך מתן תורה שטייט שוין [4] „וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך״, און פונדעסטוועגן איז ביי משה רבינו ניט געווען קיין וואונדער ווי אַזוי זיי קענען זיין אַ כפרה; ערשט ביים אָנזאָג פון מחצית השקל האָט זיך משה רבינו געוואונדערט, ווי קען דאָס זיין אַ כופר נפש. איז דער ביאור אין דעם: מחצית השקל איז געווען אַ כפרה אויפן חטא העגל [5], וואָס איז געווען אַ חטא פון

דברים (נח, א). ולהעיר ממרז״ל כל המועדים יהיו בטלין וימי הפורים לא כו׳ (מדרש משלי פ״ט). ואפילו טו באב נק׳ יו״ט (סוף תענית).

23) ולהיות שבמצוה זו מתבטא ענין הפורים, לכן י״ל דחיובה הוא במשך כל היום. ראה לעיל פ׳ זכור הערה 14.

1) שקלים פ״א, ה״ד. במדב״ר פי״ב, ג. ועוד. הובא ברש״י שמות ל, יג.

2) ד״ה זאת החי׳ חולין מב, א.

3) איוב ב, ד.

4) שמות כ, כא.

5) שקלים פ״ב, ה״ג. תנחומא תשא י.

עבודה זרה — האָט זיך משה רבינו געוואונדערט: ווי קען דער מחצית השקל זיין אַ כפרה אויף אַזאַ חטא?

מצוות זיינען אין דער דוגמא פון אברים[6]. פונקט ווי אין די אברים פון אַ מענטשן זיינען פאַראַן חילוקים: עס זיינען דאָ אברים פרטיים, וואָס יעדער פון זיי האָט זיך זיין פרטיות׳דיקן חיות פון נפש (און זיי גופא ווערן פאַנאַנדערגעטיילט אין צוויי סוגים: אברים שהנשמה תלוי׳ בהם (וואָס דאָס לעבן איז אָפּהענגיק פון זיי) און אברים שאין הנשמה תלוי׳ בהם (וואָס דאָס לעבן הענגט ניט אָפּ פון זיי)), און אברים כלליים, ווי מוח און האַרץ, און וואָס אין זיי איז עיקר השראת הנפש[7], דער חיות פאַר דעם גאַנצן גוף; אַזוי זיינען אויך פאַראַן די זעלבע חילוקים אין מצוות: מצוות פרטיות און מצוות כלליות. „אנכי״ און „לא יהי׳ לך״ זיינען כללות כל התורה[8], וואָס זיי זיינען נוגע צום עצם הנשמה און אין זיי הענגט אָפּ דער פאַרבונד פון אידן מיט דעם אויבערשטן. דעריבער בשעת דער אויבערשטער האָט אָנגעזאָגט צו געבן דעם מחצית השקל אַלס אַ כפרה אויף דעם חטא עבודה זרה, וואָס איז אַ „כפר נפשו״, אַ כפרה פאַר דעם נפש אַליין וואו עס האָט אָנגערירט דער חטא העגל — האָט זיך משה רבינו געוואונדערט ווי קען דער מחצית השקל דערלאַנגען און זיין אַ כפרה אויפן נפש אַליין.

ב. דערמיט וועט ווערן פאַרשטאַנדיק דער פירוש פון אור החיים הקדוש אויף דעם פסוק „כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם״, אַז דער פסוק רעדט וועגן דער הסתלקות פון צדיקים ראשי בני ישראל: „כי תשא את ראש בני ישראל״ — אַז עס וועט נסתלק ווערן אַ צדיק פאַר זיין צייט, איז עס „לפקודיהם״ (פון לשון חסרון, ווי עס שטייט[9] „ולא נפקד ממנו איש״) — צוליב דעם חסרון, דער חטא פון די אידן.

אַלע פירושים אויף איין פסוק האָבן צווישן זיך אַ שייכות[10]. וואָס איז די שייכות פון פירוש אור החיים צום פירוש הפשוט אויף דעם זעלבן פסוק?

נאָר וויבאַלד אַז לויטן פירוש הפשוט רעדט דער פסוק וועגן דעם חטא עבודה זרה, אַ חטא און פגם כללי, דערפאַר האָט עס אַ שייכות צום פירוש אור החיים, ווייל אַ חטא כללי רירט אָן אין כללות הנשמה און אין דער נשמה כללית. ווי ס׳איז טאַקע געווען ביים חטא העגל, אַז ער האָט געפועל׳ט אַ ירידה אין משה רבינו, ראש ישראל (כאָטש ער אַליין האָט גאָר ניט געהאַט צו טאָן מיט דעם חטא, ער איז גאָר בעת מעשה געווען למעלה), כמרז״ל „לך רד מגדולתך״[11].

און ווייל דער חטא העגל האָט גורם געווען ענין המיתה — וואָס דורך נתינת הלוחות איז געווען „חירות (באַפרייאונג) ממלאך המות״[12], און דער חטא העגל האָט צוריק מעורר

6) ראה ת״ז ת״ל (עה, סע״א). תניא פכ״ג.

7) תניא רפ״ט. וראה ת״ז תכ״א (נג, א). שם תכ״ז (עב, רע״ב).

8) של״ה ר״פ יתרו בשם הקדמונים. תניא פ״כ. וראה לעיל פ׳ יתרו.

9) במדבר לא, מט.

10) ראה לעיל פ׳ תולדות ע׳ 782.

11) ברכות לב, א. הובא ברש״י שמות לב, ז.

12) ת״ז תנ״ו (צא, א).

געווען דעם חטא עץ הדעת וועלכער האָט געבראַכט מיתה בעולם — דערי־בער שפּיגלט זיך דאָס אויך אָפּ, אויף דעם זעלבן אופן, אין אַ נשמה כללית, וואָס דאָס איז דער ענין פון הסתלקות הצדיקים.

ג. מ'דאַרף אָבער פאַרשטיין: ווי־באַלד אַז משה רבינו איז ניט געווען שווער וואָס עס מיינט מחצית השקל, נאָר ער האָט זיך געוואונדערט ווי אַזוי דער מחצית השקל קען זיין „כפר נפשו" — איז מיט וואָס איז ביי אים די שאלה רעכט געוואָרן ווען דער אויבערשטער האָט אים באַוויזן אַ „מטבע של אש"?[13]).

וועט מען עס פאַרשטיין לויט אַ משל (יש אומרים אַז דער משל שטאַמט פון דעם בעל שם טוב): איינער האָט זיך געלערנט די מלאכה פון גאָלד־און זילבער־שמידעריי, און דער וואָס האָט אים געלערנט די מלאכה, האָט אים געוויזן ווי צו טאָן אַלע אירע פרטים, אָבער דעם פרט אַז אונטער דעם גאָלד און זילבער דאַרף מען אונטערלייגן פייער, האָט ער אים, צוליב דער פשוט'קייט פון דער זאַך, ניט געזאָגט. אַז דער תלמיד האָט שפּעטער נאָכגעפאָלגט אַלע אָנגעווי־זענע פרטים פון דער אַרבעט, און ער האָט אויסגעלאָזט דעם איין פרט; ער האָט ניט אונטערגעלייגט קיין פייער, איז דאָך מובן אַז פון זיין אַרבעט איז גאָרניט אַרויסגעקומען און דער גאָלד און זילבער איז געבליבן דער זעלבער גולם ווי פריער.

און דאָס איז אויך געווען דער ענט־פער פון דעם אויבערשטן צו משה רבינו דורך באַווייזן אים אַ „מטבע של אש": דאָס געבן אַליין אַ מטבע, קען טאַקע ניט דערלאַנגען אין עצם הנפש צו ווערן פאַר אים אַ כפרה; ווען מען נוצט אָבער דערביי פייער, מען גיט די מטבע מיט אַ קאָך און פייער וואָס קומט פון עצם הנשמה, פון „נר הוי' נשמת אדם"[14]), דאַן קען דער מחצית השקל ווערן כפר נפשו.

ד. יעדער מצוה, איז אין דער מע־שה פון דער מצוה גופא מרומז איר כוונה ותוכן פנימי. דאַרף מען זאָגן, אַז אויך אין מצות מחצית השקל, איז אין דער מעשה פון דעם געבן אַליין מרומז אויך די כוונה רוחנית פון דער מצוה, אַז דאָס איז אַן עבודה וואָס איז פאַר־בונדן מיטן פייער פון עצם הנשמה. איז ניט פאַרשטאַנדיק: די מטבע של אש האָט דער אויבערשטער באַוויזן צו משה רבינו, אָבער דער מחצית השקל וואָס יעדער איד האָט געגעבן, איז דאָך דאָס געווען אַ פשוט'ע מטבע אין וועל־כער ס'איז לכאורה ניט געווען מרומז קיין שום ענין פון אש.

מען קען דאָס ניט מסביר זיין, מיט דער מעלה פון מצות צדקה, וואָס אַ מענטש גיט אַוועק פון זיין געלט אויף וועלכע ער האָט געהאָרעוועט בכל כחות נפשו, אָדער פאַר וועלכע ער קען קויפן חיי נפשו[15]), און דערפאַר איז דאָס אַן ענין וואָס רירט אָן אין עצם הנפש — איז עס ניט קיין ביאור פאַר מצות מחצית השקל, ווארום דאָס איז דאָך ניט קיין באַזונדערע מעלה אין דער מצוה, נאָר זי איז פאַראַן ביי צד־קה בכלל.

אויך קען מען עס ניט מסביר זיין דערמיט, וואָס פון דעם מחצית השקל האָט מען געמאַכט די אדני המשכן,

13) ראה עד"ז גם בספר לקוטי שיחות ח"א פ' תשא (ופ' תרומה) ובהמצוין שם.

14) משלי כ, כז.

15) תניא פל"ז.

דעם יסוד פון משכן — וואס בעבודת האדם איז עס דער ענין פון קבלת עול [13]), דער אװעקגעב צום אויבערשטן למעלה מטעם ודעת, וואס דאס קומט פון עצם הנשמה (אויך אין די שפע־טערדיקע יארן װען דער מחצית השקל איז געגאנגען אויף קרבנות, איז עס גענוצט געווארן, ניט אויף קרבנות יחיד, נאר אויף קרבנות ציבור [13]), וואס אין דעם האט זיך אויסגעדריקט די התאחדות פון אלע אידן צוזאמען, וואס קומט פון עצם הנשמה) — דאס דריקט זיך אבער אויס נאר אין דעם וואס מען האט געטאן שפעטער, נאך דעם געבן, מיט דעם מחצית השקל, אבער אין דעם זה יתנו, אין דער נתינה פון מחצית השקל דריקט זיך ניט אויס לכאורה די עבודה וואס מצד העצם.

אויך קען מען ניט זאגן, אז די שייכות פון מחצית השקל מיטן עצם הנשמה איז דורך דעם וואס די תרומה פון מחצית השקל איז אנדערש פון די איבעריקע נדבות המשכן — ביי די אנדערע נדבות זיינען געווען חילוקים פון עשיר ועני און יעדערער האט געגעבן כפי נדבת לבו, אבער ביי מחצית השקל זיינען געווען אלע אידן גלייך, „העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט" — וואס דאס באווייזט אויף אן עבודה שמצד העצם, ווייל מצד עצם הנשמה זיינען אלע אידן גלייך און די חילוקים קומען מצד כחות פני־מיים [13]).

דאס איז דאך אבער ניט מרומז אין דעם ענין וציווי מחצית השקל; אזוי וואלט דאך אויך געווען ביי יעדן אנ־דערן סכום וואס די תורה וואלט גע־הייסן געבן אלע אידן גלייך. מען מוז דאך זאגן, אז דער פייער פון עצם הנשמה איז מרומז אויך אין דעם וואס זה — מחצית השקל — יתנו.

ה. ביים ציווי פון מחצית השקל איז דער לשון אין דער תורה: „זה יתנו גו' מחצית השקל, עשרים גרה השקל, מחצית השקל תרומה לה'" דאס הייסט: פריער זאגט די תורה, אז מ'זאל געבן א מחצית השקל; און בכדי מען זאל וויסן דעם ריכטיקן סכום פון מחצית השקל, איז די תורה מבאר אז א גאנצער שקל אנטהאלט צוואנציק גרה, און אז א מחצית דערפון — צען גרה — זאל זיין תרומה צו דעם אויבערשטן.

דארף מען פארשטיין, צוליב וואס איז די גאנצע אריכות? די תורה האט דאך געקענט זאגן אין קורצן, אז מען זאל געבן צען גרה; אויב אפילו די תורה וויל דוקא דערמאנען „מחצית השקל", וואלט דאך געווען גענוג צו זאגן, א מ'זאל געבן מחצית השקל וואס דאס איז עשר גרה. צוליב וואס דארף דא דערמאנט ווערן אז א גאנצער שקל איז עשרים גרה?

איז דאס א באוויז, אז דער דיוק איז, מען זאל געבן דוקא א מחצית פון א גאנצן שקל; די צען גרה וואס מען דארף געבן איז ניט קיין סכום וועגין פאר זיך, נאר — א העלפט פון א סכום, פון א גאנצן שקל וועלכער באשטייט פון עשרים גרה. איז עס ניט פארשטאנדיק: תורה פאדערט דאך אלע מאל אז מען זאל אװעקגעבן דעם אויבערשטן דאס בעסטע וואס מען האט — „כל חלב לה'" [16]) — איז פארוואס זאגט מען דא, אז מ'זאל געבן ניט מער ווי א האלבע זאך? וואלט מען אין דעם ניט מדייק געווען „מחצית",

16) ויקרא ג, טז. רמב"ם סוף הלכות איסורי מזבח.

איז קיין קשיא ניט פאַרוואָס מען הייסט ניט געבן קיין גרעסערע מטבע. — יעדער מצוה האָט זיך אירע ענינים און שיעורים, איז אין דער באַשטימ־טער מצוה נוגע אַ באַשטימטער סכום פון דער מטבע. וויבאַלד אָבער אַז מען אונטערשטרייכט דעם ענין „מחצית השקל", איז דאָך די מצוה פאַרבונדן מיט שקל (און ניט מיט אַ קלענערער מטבע), איז פאַרוואָס זאָל מען געבן ניט מער ווי אַ האַלבן (היפך השלימות) און ניט קיין גאַנצן שקל?

ובפרט לויט ווי ס'איז מבואר פריער, אַז מחצית השקל איז געווען אַ כפרה אויפן חטא העגל, וואָס איז געווען כפירה באחדות ה' און פירוד פון אלקות, וואָס דאָס איז דאָך כולל אַלץ — האָט דאָך די כפרה אויף דעם חטא געדאַרפט זיין מדה כנגד מדה, אַוועק־צוגעבן אַלץ צום אויבערשטן און גאָר־ניט איבערלאָזן פאַר זיך. זאָגט אָבער אַן די תורה אדרבה, אַז אַ גאַנצן שקל טאָר מען ניט געבן, „העשיר לא יר־בה"[17], מ'מוז געבן נאָר אַ האַלבן, און דוקא דעמאָלט איז עס „כפר נפשו".

נאָך מערער איז ניט מובן: מען געפינט, אַז דעם מחצית השקל אַליין באַצייכנט די תורה (ביי אַן אַנדער ענין אָבער) אלס אַ זאַך פאַר זיך, אַ גאַנצע זאַך: רש"י זאָגט[18], אַז דער נזם זהב וואָס האָט געוואָגן אַ „בקע" וואָס אלי־עזר האָט געגעבן צו רבקה'ן איז אַ רמז אויפן מחצית השקל, אָבער דאָרטן זאָגט ניט די תורה אַז ער האָט איר געגעבן אַ בקע פון אַ (גאַנצער) זאַך, פון אַ שקל, נאָר אַז ער האָט איר געגעבן אַ בקע — אַ זאַך פאַר זיך. און דאָ, ביי דער תרומה פון מחצית השקל, מוז עס דוקא זיין אַ מחצית פון אַן אַנדער זאַך (שקל), פון אַ דבר שלם.

ו. ווי דערמאָנט פריער, איז חטא עבודה זרה — פירוד פון אלקות. דערפאַר מוז מצות מחצית השקל, דער תיקון אויפן חטא העגל, זיין ענינה — אחדות. אמיתית ענין האחדות, וואָס פאָדערט זיך פון אַ אידן, איז ניט נאָר אַז ער זאָל אַוועקגעבן זיין אַלץ צו דעם אויבערשטן, ד.ה. אַז ער איז אַ מציאות און ער גיט אַוועק זיינע זאַכן צום אויבערשטן, נאָר נאָך מערער, אַז ער אַליין איז קיין מציאות ניט, ער איז ניט מער ווי אַ האַלבע זאַך. דורך וואָס ווערט ער אַ מציאות און אַ דבר שלם, דורך דעם וואָס ער באַהעפט זיך מיט דעם אויבערשטן.

און אָט דער הרגש און די עבודה רופן אַרויס און זיינען מגלה דעם זעלבן ענין אויך למעלה: אַז די שלי־מות פון אויבערשטן איז כביכול תלוי אין אידן. וואָס דערפאַר רופט אַן דער אויבערשטער כנסת ישראל מיטן נאָ־מען „תמתי", וואָס מאַכט מיר, כב־יכול, תם, גאַנץ[19]. כביכול כנסת ישראל מאַכט אים גאַנץ.

דער פאַרבונד פון אידן מיטן אוי־בערשטן איז ניט קיין חיבור פון צוויי זאַכן, נאָר זיי זיינען איין זאַך. יעדער איינער פאַר זיך, אָן דעם צווייטן, איז ניט מער ווי אַ העלפט[20]; דוקא ביידע צוזאַמען זיינען איין גאַנצע שלימות.

און דאָס איז דער ענין פון מחצית השקל. עס איז דאָ איין גאַנצער שקל, וואָס ער אַנטהאַלט עשרים גרה: איין עשר גרה זיינען די עשר כחות הנפש,

---

17) ראה רמב"ן תשא ל, טו.

18) בראשית כד, כב.

19) שה"ש ה, ב. לקו"ת שם (לה, ד).

20) ע"ד פירוש המגיד ע"פ שתי חצוצרות שתי חצאי צורות (אור תורה בהעלתך. הובא ונתבאר ברשימות תהלים להצ"צ צח, וא"ו).

וואס דער איד דארף געבן דעם אויבערשטן; און דאס איז ממשיך די צווייטע עשר גרה — די עשר ספירות העליונות פון דעם אויבערשטן (הגם אז דער אויבערשטער שטייט דאך ניט אין קיין שום ציור ח״ו, פונדעסטוועגן, מצד זיין גודל האהבה צו אידן, האט ער זיך מצמצם געווען און זיך אריינגעשטעלט אין עשר ספירות, וואס פון דעם ווערן נשתלשל די עשר כחות הנפש שבאדם[21], אדם „אדמה לעליון"[22], זיי זיינען בדומה צו די עשר ספירות פון דעם אדם העליון). און די בײדע — די עשר כחות שבאדם און די עשר ספירות פון אויבערשטן — זיינען ניט קיין צוויי באזונדערע זאכן; בײדע צוזאמען זיינען זיי איין גאנצער שקל הקודש. יעדער איינער פון זיי, אן דעם צווייטן, האט ניט קיין שלימות.

און דאס איז דער רמז פון דער כוונת המצוה — „מטבע של אש", דער פייער פון עצם הנשמה — אין דער מעשה המצוה פון מחצית השקל: מחצית השקל וויזט אז אידן מיטן אויבערשטן צוזאמען זיינען כביכול איין גאנצע זאך, און דאס איז דורך דעם פארבונד פון עצם הנשמה מיט עצמות. אין דעם פארבונד פון די כחות הגלויים מיט אלקות קען אמאל זיין א פגם, אבער עצם הנשמה איז אלע מאל באהעפט און פאראייניקט מיט דעם אויבערשטן, „חבוקה ודבוקה בך, יחידה ליחדך".

און דעריבער איז מחצית השקל אויך א כפרה אויפן חטא העגל, ווייל אלע חטאים, ביז אפילו חטא עבודה זרה[23], רירן ניט אן אין עצם. דער עצם פון א אידן איז אלע מאל גאנץ. און בשעת מען איז מגלה דעם עצם (דורכן מחצית השקל כנ״ל), פועל׳ט עס אויך אויף די כחות הגלויים, אז אויך זיי ווערן פאראייניקט מיט אלקות[24].

ז. דאס איז אויך וואס עס ווערט דערציילט אין פרשת כי תשא, אז נאכדעם ווי משה רבינו האט געבעטן דעם אויבערשטן ער זאל פארגעבן די אידן אויפן חטא העגל, און דער אויבערשטער האט באוויליקט זיין בקשה צו מוחל זיין די אידן, האט אים דער אויבערשטער געזאגט: „הנה אנכי כורת ברית". דער ענין פון א כריתת ברית איז צו פארבינדן און פאראייניקן די כורתי הברית, דורך דעם וואס מען טיילט פאנאנדער א גאנצע זאך און די כורתי הברית גייען דורך צווישן די צוויי האלבע טיילן[25]. ווי מען געפינט

21) תניא פ״ג.

22) ס׳ עש״מ מאמר אב״ח ח״ב סל״ג. של״ה כ, ב.

23) ראה סנה׳ מג, ב ואילך.

24) וזהו ג״כ מה שמחצית השקל ביטל את גזירת המן (מגילה טז, ובתוספות שם); סיבת הגזירה הי׳ לפי שהשתחוו לצלם (שם יב, א), ומחצית השקל, עוררה את התקשרות עצמות של ישראל והקב״ה, בין מצד ישראל שעמדו במס״נ במשך כל השנה, ובין מצד למעלה, בחירה עצמית בישראל דבין כך ובין כך בני הם כו׳. — ועפ״י הנ״ל יובן מה שבאחד באדר משמיעין על השקלים, כי מחצה״ש שייכת לחודש אדר (עצמו, ולא רק לפי שהוא קודם לחודש ניסן), כי הנקודה העיקרית של חודש אדר הוא פורים, שעיקר ענינו הוא גילוי יחוד עצמי דהקב״ה וכנס״י (שלכן שמו של החג, שהשם מורה על מהות הדבר הנקרא בשם, פורים — ראה לעיל בשיחה לפורים הערה 21) והו״ע אחד עם מחצה״ש.

25) ירמי׳ לד, יח. וראה לקו״ת נצבים מד, ב. ד״ה הנה אנכי כורת ברית תרנ״ד. ד״ה כי חלק הוי׳ עמו תש״ב סעיף יג.

ביים ברית בין הבתרים וואָס דער אויבערשטער האָט כורת געווען מיט אברהם אבינו. ולכאורה, איז דאָך דאָס צעטיילן אַ זאַך אויף דער העלפט, אַן ענין פון פירוד, פאַרקערט פון ענין האחדות וואָס ווערט געמיינט מיט כריתת ברית? נאָר דער פשט איז, אַז אדרבה, דוקא אין דעם איז קענטיק אמיתת האחדות: פונקט ווי די בתרים (די צעשניטענע טיילן פון דער זאַך דורך וועלכער מ'איז כורת ברית), איז דאָך יעדער פון זיי מערניט ווי אַ האַלבע זאַך, אַזוי איז אויך די כורתי ברית, די עוברים בין הבתרים, ווערט יעדערער פון זיי נשלם דורכן צווייטן דוקא.

און דאָס איז דער ביאור אין דעם וואָס דער אויבערשטער האָט געזאָגט צו משה רבינו, אין שייכות מיט דער כפרה אויפן חטא העגל, „הנה אָנכי כורת ברית" — מלמעלה האָט מען מגלה געווען די אמיתית היחוד פון אידן מיטן אויבערשטן, התקשרות עצם הנשמה בעצמות, וואָס אין דעם קען ניט אָנרירן קיין שום זאַך, אפילו ניט חטא עבודה זרה, ווי דער אויבערשטער זאָגט [26]: „בין כך ובין כך בני הם ולהחליפם באומה אחרת (ח"ו) אי אפשר" (ווי עס זאָל ניט זיין זיינען זיי מיינע קינדער און פאַרבייטן זיי אויף עמעצן אַנדערש איז אוממעגלעך).

ח. אַזוי ווי דער ענין פון כריתת ברית צווישן אידן מיטן אויבערשטן האָט זיך אָנגעהויבן פון אברהם אבינו (נאָר ביי משה רבינו איז עס געווען אין אַ העכערן אופן) [27], אַזוי האָט זיך אויך דער ענין פון מחצית השקל אָנגעהויבן פון די אבות. און דאָס איז מרומז אין דעם „בקע" וואָס אליעזר האָט געגעבן צו רבקה'ן, כנ"ל. ווייל „מעשה אבות סימן לבנים" [28]: פון די אבות קומט דער סימן און נתינת כח אויף אַלע ענינים פון די בנים, נאָך מתן תורה [29].

און דערפאַר האָט אליעזר געגעבן דעם בקע אין שייכות מיט דעם ענין פון נישואין. נישואין בכלל, און נישואי יצחק ורבקה בפרט [30], זיינען מרמז אויף יחוד הקדוש ברוך הוא שנק' חתן מיט כנסת ישראל שנק' כלה. איז דעריבער דאָרט אויך געווען די נתינת הבקע — בדוגמת מחצית השקל — צו מרמז זיין אויף דעם יחוד פון דעם אויבערשטן מיט אידן, אַז כנסת ישראל, דורך איר עבודה, רופט אַרויס דעם מחצית השקל שלמעלה.

נאָר וויבאַלד אַז מעשה אבות זיינען מער ניט ווי אַ סימן און אַ נתינת כח לבנים, און אמיתית האחדות האָט זיך ערשט אויפגעטאָן ביי מתן תורה (ווייל ביז דאַן איז נאָך געווען די גזירה וואָס האָט פאַנאַנדערגעטיילט מעלה פון מטה), דעריבער איז דעמאָלט דער פאַרבונד נאָך ניט געווען אין אַן אופן פון „מחצית השקל", נאָר אין אַן אופן פון

26) קדושין לו, א (שו"ת הרשב"א סקצ"ד). רות רבה פתיחתא ג. פסחים פז, א ושם.

27) כי כר"ב דאברהם הוא על קיום התומ"צ, וכר"ב דמשה הוא על התשובה, כמבואר בד"ה הנה אנכי כורת ברית תרנ"ד.

28) ראה לעיל פ' לך ובהמצוין שם.

29) ובזה תובן שייכות הבקע מה שנתן אליעזר לרבקה שרומז למחצית השקל (פירש"י שם) עם השני צמידים הרומזים ללוחות (ראה כלי יקר בראשית כד, כב), כי החידוש דמ"ת הוא יחוד מעלה ומטה, שהוא ע"ד הענין דמחצה"ש.

30) ולכן נישואין הראשונים שנזכרו בתורה (שבאו מצד עבודת האדם, ולא מצד מלמעלה (כנישואי אדם וחוה)) הם נישואי יצחק ורבקה. וראה לקו"ת ברכה (צז, ג). אוה"ת ד"ה יפה שיחתן, שנישואי יצחק ורבקה הוא ענין כללות יחוד מ"ה וב"ן.

„בקע"[31]: די עבודה שלמטה האָט טאַקע אויפגעטאָן די המשכה מלמעלה, ס'איז אָבער געווען ווי אַ פאַרבונד פון צוויי זאַכן, וואָס איינע פועל'ט אויף דער צווייטער[32]. און ערשט נאָך מתן תורה איז די פאַראייניקונג אין אַן אופן פון „מחצית", ביידע זיינען איין זאַך — ישראל וקודשא בריך הוא כולא חד[33].

(משיחות ש"פ שקלים תשט"ו, תש"כ)

ויקהל

א. אין פרשת ויקהל דערציילט די תורה, ווי אַלע אידן, סיי אנשים, סיי נשים און אויך קליינע קינדער[1] האָבן געבראַכט נדבות צום משכן — און נאָך מערער ווי עס האָט זיך געפאָדערט.

אין דער נדבה פון מחצית השקל זיינען געווען הגבלות: סיי אין דעם סכום פון דער נדבה — עס האָט געמוזט זיין פונקט אַ האַלבער שקל („העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט"), און סיי אין די מנדבים — אין מחצית השקל (תרומת האדנים) האָבן זיך פרוי־ען ניט באַטייליקט[2], נאָר בלויז אנשים, און דוקא אַזעלכע וואָס זיינען „מבן עשרים שנה ומעלה", צוואַנציק יאָר און עלטער. (אויך דער חיוב פון מחצית השקל צוליב קרבנות, און אַזוי אויך דער חיוב פון מחצית השקל אין אונזער צייט ליגט נאָר אויף גדולים. דעם מחצית השקל וואָס מען גיט בשביל הקטנים, איז דאָס ניט קיין נתינה פון די קטנים אַליין, נאָר שוקל על ידו — די גדולים גיבן פאַר די קטנים)[3].

אַנדערש איז עס ביי די נדבות צום משכן: אין די נדבות אַליין איז ניט געווען קיין הגבלה (אין זיי איז ניט געווען קיין באַשטימטע זאַך אָדער אַ באַשטימטער סכום פאַר יעדן וויפל ער זאָל געבן, נאָר יעדערער האָט געגעבן כפי נדבת לבו; אויך איז ניט געווען קיין הגבלה אפילו אין דעם אַלגעמיינעם סכום פון די נדבות, והראי' — מען האָט דאָך געגעבן מערער וויפל עס האָט זיך געפאָדערט פאַר דעם משכן, ווי די תורה איז מעיד אַז די נדבות זיינען געווען איבערגעענוג, „והותר"), אַזוי איז אויך ניט געווען קיין באַ־גרענעצונג, ווער עס זאָלן זיין די מנד־בים: עס האָבן געגעבן סיי גדולים און סיי קטנים און ניט בלויז אנשים נאָר אויך נשים (און אדרבה: ויבואו האנשים על הנשים, טפל צו די נשים

---

31) שבשם זה רק נרמז (סימן לבנים) ענין המחצית (פי' הראב"ע שם), אבל לא בא במפורש „בקע השקל" וכיו"ב. משא"כ לאחר מ"ת, בבנים — הרי אף כשנאמר „בקע" הרי תיכף נתפרש אשר עתה אין זה ענין בפני עצמו, כ"א בקע לגלגלת מחצית השקל (שמות לח, כו). ובזה יובן — מה שלכאורה איפכא צ"ל: בפעם הראשונה שמובא בקע בכתוב — מקום לביאור מהו בקע (שזהו — מחצית השקל) ובהפעם שלאח"ז — סומך על המבואר כבר. ולא כנ"ל — לפרש בפעם הב' דוקא. וק"ל.

32) אלא שמ"מ גם עבודת הבנים שאחרי מ"ת הוא מצד הסימן ונתינת כח של האבות ולכן נרמז בנישואי יצחק ורבקה ענין הלוחות, כנ"ל.

33) ראה זח"ג צג, רע"ב.

1) אדר"נ רפי"א. ראה ג"כ אוה"ת ר"פ ויקהל.

2) שמות ל, יד. שם לח, כה־כו.

3) שקלים פ"א, מ"ג. טוש"ע או"ח סי' תרצ"ד.